

CENTRUM ANALIZ I BADAŃ

UNIA
METROPOLII
POLSKICH

IM. PAWŁA ADAMOWICZA

Zmiany lokalnych liderów

Analiza wyników wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w latach

| 2006 | 2010 | 2014 | 2018 | 2024 |

Warszawa, 2025 r.

WSTĘP

W polskim systemie prawnym wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast mają wyjątkowy charakter – mieszkańcy głosują bezpośrednio na konkretnego kandydata. Osoba, która uzyska największe poparcie w pierwszej lub drugiej turze, obejmuje urząd i przyjmuje odpowiedzialność za realizowanie zadań publicznych. Mandat uzyskany w wyniku bezpośrednich wyborów jest najsilniejszym demokratycznym mandatem w państwie, bo opiera się na wyrażonej wprost woli mieszkańców. Daje to liderom lokalnym silną legitymację społeczną oraz dużą niezależność od wpływów politycznych, co sprzyja skutecznemu działaniu. O ile w innych głosowaniach dominują programy partyjne, tu mieszkańcy zwracają szczególną uwagę na osobowość, kompetencje i wiarygodność kandydata. Wybierają nie tylko urzędnika, ale przede wszystkim gospodarza, który przez następne pięć lat będzie nie tylko administratorem, ale i liderem swojej wspólnoty. Co więcej, silny mandat społeczny i stabilność władz lokalnych to często gwarancja rozwoju gmin i miast, szczególnie na tle zmiennych i nieprzewidywalnych realiów polityki krajowej.

W Polsce od 2018 roku wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast mogą pełnić swoje funkcje tylko przez dwie kolejne kadencje. Wprowadzenie tego ograniczenia narusza prawa wyborcze obywateli. Konstytucja RP daje każdemu prawo nie tylko do głosowania (czynne prawo wyborcze), ale i do kandydowania (bierne prawo wyborcze). Skoro ludzie chcą kogoś wybrać, a ktoś chce startować – to dlaczego prawo im tego zabrania? Autorzy tego projektu nie przedstawili (w latach 2017-2018) mocnych dowodów, które by uzasadniały taką ingerencję w prawa obywateli. Wybierany bezpośrednio przez mieszkańców wójt jest codziennie kontrolowany – przez mieszkańców, media, radnych, a także instytucje takie jak NIK, RIO czy sądy administracyjne. Finalnie jego mandat do ewentualnego dalszego sprawowania funkcji podlega weryfikacji wyrażanej przez obywateli w wyborach.

Analizując dane zebrane w naszym raporcie dochodzimy do jednego wniosku – ograniczenie możliwości sprawowania funkcji przez włodarzy samorządowych do dwóch kadencji jest rozwiązaniem sztucznym. Wbrew obiegowym opiniom, nie mamy w Polsce „samorządowego betonu”. **Z analizy ostatnich pięciu wyborów samorządowych (2006–2024) wynika, że w 87% gmin włodarze zmieniali się. Tylko w 15% gmin wiejskich, 10% miejskich i 10% gmin miejsko-wiejskich ten sam wójt był wybierany w 5 kolejnych wyborach, a w 40% gmin wybierano przynajmniej trzy różne osoby. W latach 2006-2024 najczęstsza była sytuacja, gdy w wyniku wyborów stanowisko wójta, burmistrza, prezydenta miasta obejmowały 2 różne osoby.**

Z zebranych przez nas danych wynika, że w latach 2010–2024 średnio co trzecia gmina zmieniała wójta, burmistrza lub prezydenta po każdym wyborach. W 2024 roku aż 39% gmin miało nowego włodarza – najwięcej w całym analizowanym okresie. Gminy miejskie i miejsko-wiejskie zmieniają liderów najczęściej – np. w 2024 roku 44% miast miało nowego prezydenta lub burmistrza, zaś gminy wiejskie są bardziej stabilne – średnia rotacja to 32%. Wspólnoty lokalne korzystają ze swojego prawa do zmiany, kiedy czują taką potrzebę. Nie trzeba ich wyręczać przepisami. W zamian można zaprojektować zmiany, które miałyby na celu wzmocnienie mechanizmów kontrolnych, co wymaga odrębnej dyskusji.

Utrzymanie w mocy przepisów spowoduje, że po zakończeniu tej kadencji tj. w 2029 roku ponad 1500 samorządów będzie musiało przymusowo wymienić swoich liderów. To 61% wszystkich polskich gmin. W obliczu wyzwań, przed którymi stoi samorząd, kluczowe są rozważa, doświadczenie i ciągłość władzy. Zbyt częste zmiany w kierownictwie gmin mogą zakłócić stabilność i efektywność lokalnego zarządzania.

WYBORY SAMORZĄDOWE W POLSCE PO 1989 ROKU

Wybory samorządowe to jedno z najważniejszych narzędzi, dzięki którym obywatele mogą realnie wpływać na to, jak wygląda ich najbliższe otoczenie – gmina, powiat czy województwo. To właśnie w tych wyborach decydujemy, kto będzie zarządzał lokalnymi sprawami, podejmował decyzje dotyczące szkół, dróg, transportu czy kultury, czyli wszystkiego co jest bliskie codziennemu życiu mieszkańców.

Powojenna historia tych wyborów w Polsce sięga przełomowego roku 1990, kiedy odbyły się pierwsze w pełni wolne wybory samorządowe po upadku komunizmu. Był to moment symboliczny – początek prawdziwej demokracji lokalnej, w której głos mieszkańca miał realne znaczenie. Wybory te zapoczątkowały nową erę w polskim życiu publicznym, opartą na zasadzie pomocniczości i decentralizacji władzy.

Rok 1998 przyniósł jedną z najważniejszych reform administracyjnych w historii III Rzeczypospolitej. Wprowadzono wówczas trójstopniowy podział terytorialny kraju – na gminy, powiaty i województwa. Kolejnym przełomem był rok 2002, kiedy to po raz pierwszy mieszkańcy mogli bezpośrednio wybierać wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Ta zmiana zwiększyła przejrzystość i odpowiedzialność władz lokalnych, a także wzmocniła relacje między mieszkańcami a ich przedstawicielami.

W 2018 roku wprowadzono istotną zmianę w funkcjonowaniu samorządów lokalnych – ograniczono możliwość sprawowania funkcji wójta, burmistrza lub prezydenta miasta do maksymalnie dwóch kadencji w tej samej gminie. Nowelizacja Kodeksu wyborczego miała na celu zwiększenie udziału obywateli w procesie wybierania i kontrolowania władz lokalnych oraz przeciwdziałanie zjawisku rzekomego „zabetonowania” urzędów. Taka regulacja budzi poważne wątpliwości konstytucyjne, ponieważ ingeruje w wolności i prawa obywatelskie, w tym w prawo do biernego udziału w wyborach oraz dostęp do służby publicznej na równych zasadach.

1990

Pierwsze w pełni wolne wybory samorządowe po upadku komunizmu

1998

Wprowadzenie trójstopniowego podziału terytorialnego kraju (gminy, powiaty, województwa)

2002

Bezpośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast

2018

Ograniczenie do dwóch kadencji dla wójtów, burmistrzów i prezydentów w tej samej gminie oraz wydłużenie kadencji samorządów do 5 lat

METODOLOGIA

W raporcie przyglądamy się zmianom na stanowiskach lokalnych liderów samorządowych wyłonionych w ostatnich 5 kolejnych wyborach w latach: 2006, 2010, 2014, 2018, 2024.

Sprawdzamy jaką skalę w rzeczywistości przybierało zjawisko wielokadencyjności wójtów, burmistrzów i prezydentów w gminach w latach 2006-2024.

Bierzemy pod lupę:

- liczbę włodarzy, którzy uzyskali mandat w wyborach terminowych,
- liczbę zmian dokonanych na tym stanowisku w wyniku wyborów,
- liczbę gmin, w których trwa obecnie druga kadencja włodarza, co zgodnie z obowiązującymi przepisami oznacza konieczność zmiany w 2029 r.,
- skalę zjawiska braku kontrkandydata w wyborach,
- liczbę i rodzaje wyborów w toku kadencji,
- liczbę i skutki referendum w sprawie odwołania włodarzy.

Analiza opiera się na oficjalnych danych Państwowej Komisji Wyborczej. Ze względu na inny sposób ustrukturyzowania i braki danych nie ujęliśmy w zestawieniu wyników z 2002 r.

W CIĄGU 18 LAT ZMIANA WŁODARZA WYSTĄPIŁA W 87% GMIN

W latach 2006-2024 obserwowano zróżnicowaną dynamikę zmian na stanowiskach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Niektóre gminy wykazywały dużą stabilność przywództwa, inne – częste zmiany personalne. Analiza pozwala lepiej zrozumieć, jak wyglądała trwałość lokalnej władzy wykonawczej w Polsce.

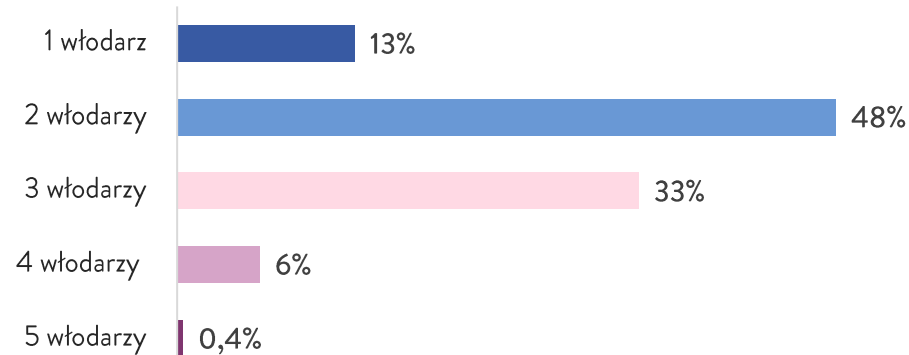
Najbardziej stabilne gminy, stanowiące 13% wszystkich, miały przez cały ten czas jednego włodarza. To oznacza, że ta sama osoba była wybierana pięciokrotnie z rzędu – przez niemal dwie dekady. To często przypadki wyjątkowego zaufania społecznego, ale też przykład trwałości lokalnego przywództwa, które potrafiło przetrwać zmieniające się realia polityczne i społeczne.

Największą grupę – niemal 48% gmin – stanowią te, w których urząd sprawowało dwóch różnych włodarzy. To może oznaczać, że jeden z nich pełnił funkcję przez trzy kadencje, a drugi przez dwie – lub odwrotnie. Taki układ sugeruje umiarkowaną rotację, ale też ciągłość w zarządzaniu.

W 33% gmin urząd obejmowało trzech różnych włodarzy. To już wyraźniejszy sygnał zmian – być może wynikających z indywidualnych uwarunkowań, zmieniających się oczekiwań mieszkańców lub po prostu lokalnej dynamiki politycznej.

W 6% gmin urząd włodarza obejmowały cztery różne osoby, co oznacza niemal stałą rotację co kadencję. W zaledwie 0,4% gmin przez pięć kadencji wybierano pięciu różnych włodarzy – to przypadki wyjątkowo częstych zmian, które mogą świadczyć o niestabilności lub o poszukiwaniu lepszego lidera.

Gminy według liczby włodarzy wybranych w terminowych wyborach w latach 2006, 2010, 2014, 2018, 2024

N=2479 (wszystkie gminy)

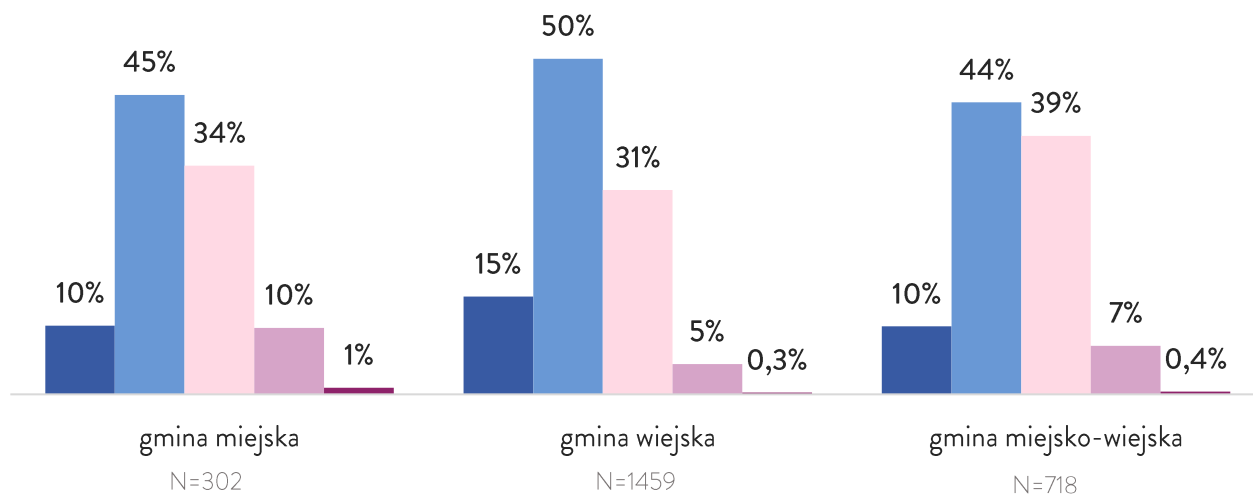
Jedynie w 13% gmin wygrał ten sam włodarz w 5 kolejnych wyborach.

W wyniku 5 kolejnych wyborów na funkcję włodarza w jednej gminie najczęściej wybierano dwie (48%) lub trzy (33%) osoby.

W GMINACH WIEJSKICH WŁODARZ ZMIENIAŁ SIĘ NAJRZADZIEJ

Gminy według liczby wóldarzy wybranych w terminowych wyborach w latach 2006, 2010, 2014, 2018, 2024 i typu gminy

■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5

Zjawisko pozostawania na stanowisku tego samego wóldarza w wyniku wygranej w 5 kolejnych wyborach było częstsze w gminach wiejskich (15%) niż w miejskich (10%) i miejsko-wiejskich (10%).

Z danych wyłania się obraz lokalnego przywództwa, które cechuje się umiarkowaną stabilnością – mieszkańcy gmin często obdarzają zaufaniem tych samych wóldarzy na kolejne kadencje, jednak długotrwałe utrzymywanie się jednej osoby na stanowisku jest raczej wyjątkiem niż regułą.

Najczęstszy scenariusz we wszystkich typach gmin to sprawowanie urzędu przez dwie lub trzy osoby w analizowanym okresie. Oznacza to, że wyborcy często decydują się na ponowny wybór tej samej osoby, niejednokrotnie nawet po raz drugi. Taka decyzja może świadczyć o zadowoleniu z dotychczasowego zarządzania i chęci kontynuacji obranego kierunku.

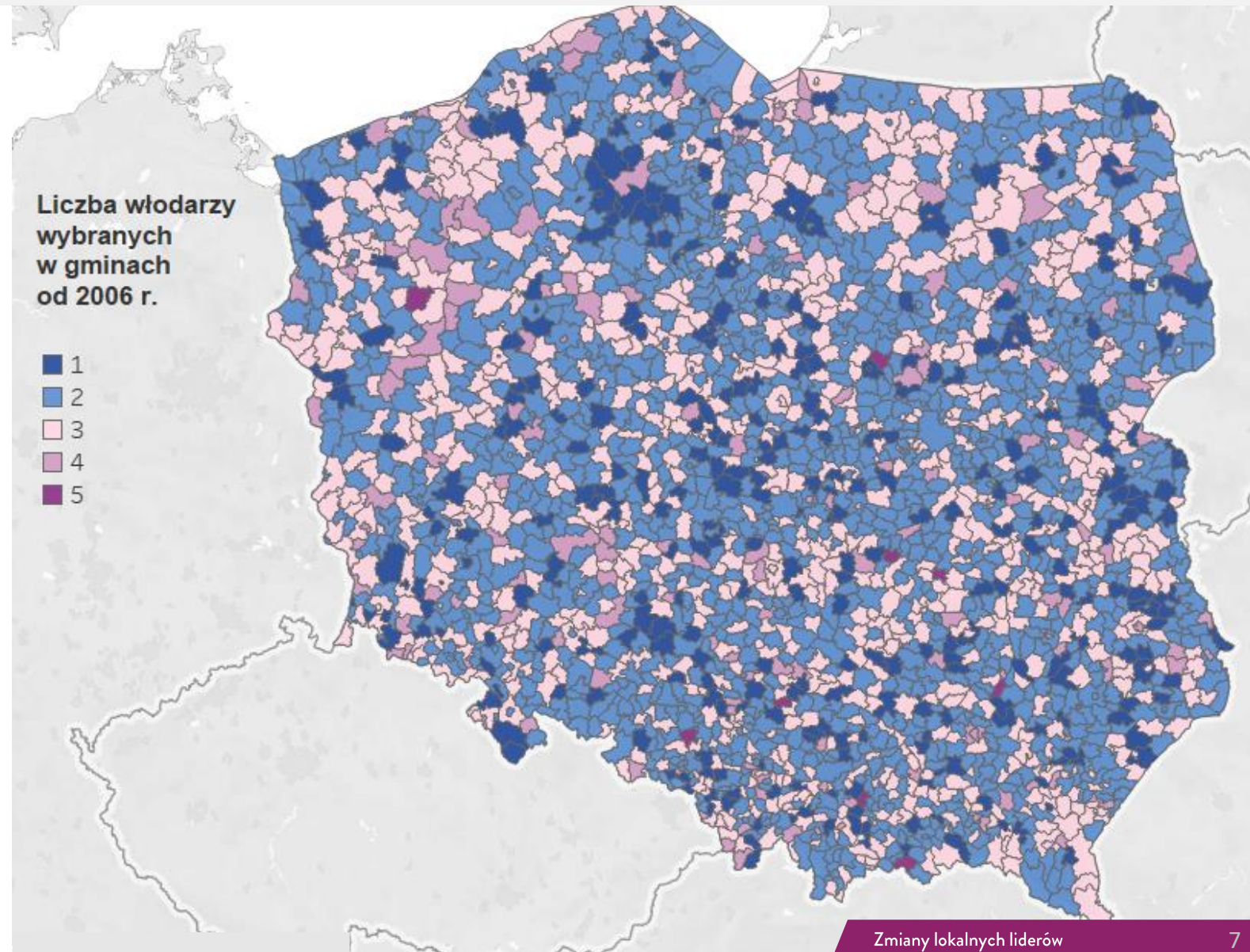
Jednak gdy spojrzymy na skrajne przypadki, różnice między typami gmin stają się bardziej wyraźne. Gminy wiejskie wyróżniają się większą stabilnością – to właśnie tam 15% wóldarzy sprawowało urząd przez pięć kolejnych kadencji, co jest wynikiem wyraźnie wyższym niż w gminach miejskich i miejsko-wiejskich (po 10%).

Najczęstsze zmiany na stanowisku wóldarza, kiedy w wyniku wygranych wyborów terminowych od 2006 r. funkcję pełnili 3 osoby lub więcej, występowały w gminach miejsko-wiejskich (46%) i miejskich (45%). Rzadziej taka rotacja miała miejsce w gminach wiejskich (35%).

LICZBA WŁODARZY WYBRANYCH W GMINACH OD 2006 ROKU

Mapa obrazuje rozkład przestrzenny gmin według liczby wójtów, burmistrzów i prezydentów miast wybranych w ostatnich kolejnych pięciu wyborach samorządowych pomiędzy 2006 a 2024 r.

W latach 2006-2024 najczęstsza była sytuacja, gdy w wyniku wyborów stanowisko wójta, burmistrza, prezydenta miasta obejmowały **2 różne osoby**.

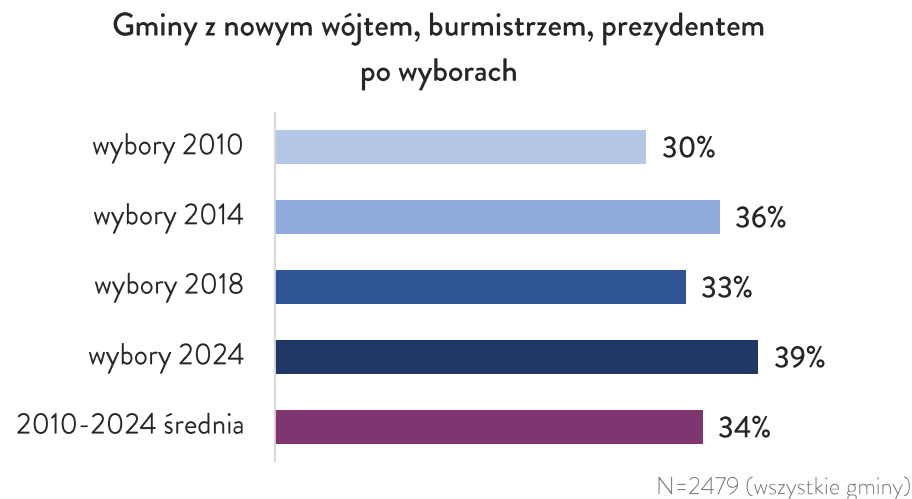
W WYNIKU WYBORÓW WŁODARZE ZMIENIALI SIĘ W 1/3 GMIN

Przyglądając się wynikom czterech kolejnych terminowych wyborów samorządowych w latach 2010–2024 można zauważyć umiarkowaną, lecz wyraźną zmienność w zakresie obsady stanowisk wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w Polsce. Rotacja na stanowiskach władzy wykonawczej jest zauważalna, ale nie gwałtowna, co może świadczyć o równowadze między potrzebą kontynuacji a oczekiwaniem na zmiany.

W 2010 roku zmiana nastąpiła w 30% gmin, co stanowi najniższy wynik w analizowanym okresie. W kolejnych wyborach, w 2014 roku, wskaźnik ten wzrósł do 36%, a następnie w 2018 roku nieznacznie spadł do 33%. Najwyższy poziom rotacji odnotowano w 2024 roku, kiedy to 39% gmin wybrało nowego włodarza.

Średnia dla całego okresu 2010–2024 wynosi 34%, co oznacza, że w przybliżeniu co trzecia gmina decydowała się na zmianę osoby sprawującej funkcję wykonawczą po każdych wyborach samorządowych.

Warto zauważyć, że zmiany te nie układają się w prosty trend rosnący lub malejący. Wahania w poszczególnych latach mogą wynikać z wielu czynników, takich jak lokalne uwarunkowania polityczne, długość kadencji, zmiany legislacyjne, czy też indywidualne decyzje kandydatów o ponownym ubieganiu się o urząd.

W wyniku 4 kolejnych wyborów w latach 2010-2024 osoba pełniąca funkcję wójta, burmistrza lub prezydenta zmieniła się średnio w 34% gmin.

Najwięcej zmian na stanowisku włodarza miało miejsce w 2024 r. (39%) i w 2014 r. (36%).

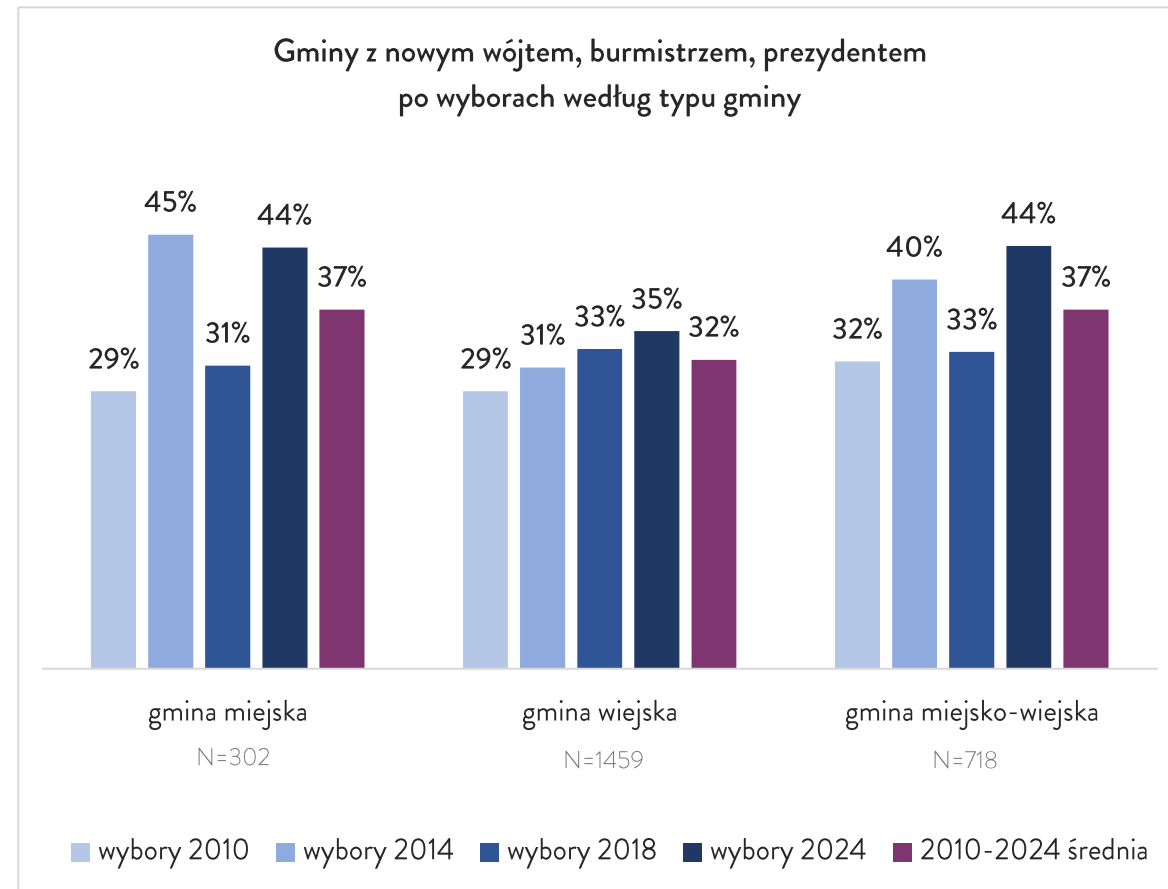
W MIASTACH WŁODARZE ZMIENIAJĄ SIĘ NAJCZĘŚCIEJ

Typ gminy ma istotny wpływ na częstotliwość zmian włodarzy – gminy miejskie i miejsko-wiejskie charakteryzują się większą rotacją, podczas gdy gminy wiejskie wykazują większą stabilność. Wzrost liczby zmian w 2024 roku we wszystkich typach gmin sugeruje, że czynniki instytucjonalne i społeczne – takie jak zmiany w prawie, długość kadencji czy lokalne napięcia, a także ogólna atmosfera społeczna i oczekiwania wobec samorządów – mają coraz większy wpływ na decyzje wyborców i dynamikę lokalnego przywództwa.

W gminach miejskich zmiany włodarzy były najbardziej dynamiczne. W 2010 roku nowego burmistrza wybrało 29% miast, a w 2014 roku już 45%. Po spadku do 31% w 2018 roku, w 2024 roku znów nastąpił wzrost do 44%. Średnio co trzecie miasto zdecydowało się na zmianę lidera.

W gminach wiejskich zmiany były bardziej stabilne. Odsetek nowych wójtów rósł stopniowo – od 29% w 2010 roku do 35% w 2024 roku. Średnia wynosi 32%, co czyni gminy wiejskie najmniej podatnymi na zmiany.

Gminy miejsko-wiejskie wykazują podobną dynamikę do gmin miejskich. Zmiany następowały w 32% gmin w 2010 roku, 40% w 2014, 33% w 2018 i 44% w 2024. Średnia rotacja wynosi 37%, co pokazuje dużą gotowość mieszkańców do wybierania nowych włodarzy.

GMINY, W KTÓRYCH WŁODARZ SPRAWUJE DRUGĄ KADENCJĘ

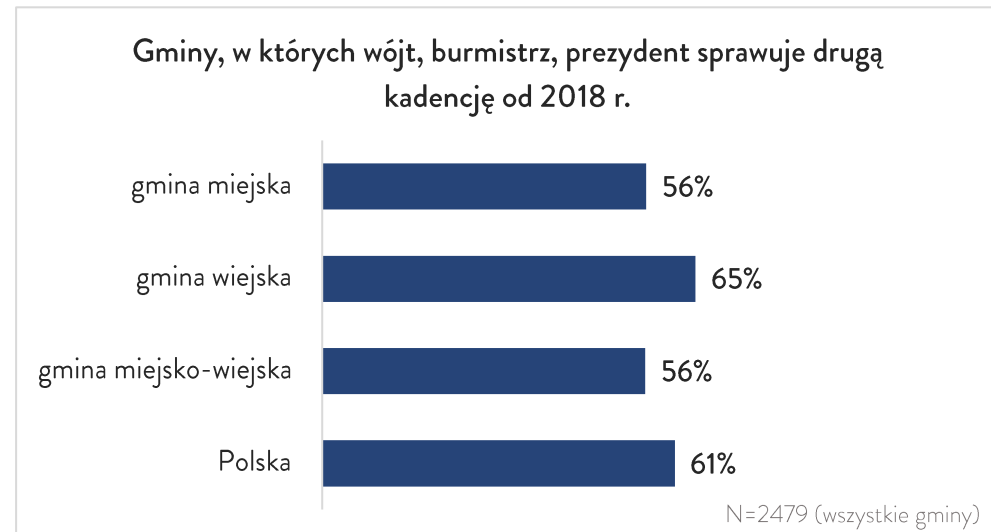
Zgodnie z obowiązującymi, osoby pełniące funkcje organów wykonawczych gmin mogą być wybierane maksymalnie na dwie kolejne kadencje. Co istotne, przepis ten ma charakter prospektywny, co oznacza, że liczba kadencji zaczęła być liczona dopiero od wyborów samorządowych przeprowadzonych jesienią 2018 roku. W praktyce oznacza to, że pierwsze ograniczenie możliwości kandydowania będzie miało zastosowanie dopiero w wyborach samorządowych w 2029 roku.

Wtedy wielu włodarzy polskich gmin stanie przed poważnym wyzwaniem – zakończeniem swojej drugiej kadencji. W świetle obowiązujących przepisów Kodeksu wyborczego, oznacza to, że nie będą mogli ubiegać się o reelekcję, jeśli nie zostaną wprowadzone zmiany legislacyjne. W kontekście trwającej debaty nad zniesieniem limitu kadencji, dane te nabierają szczególnego znaczenia – pokazują skalę potencjalnych zmian w strukturze lokalnej władzy, które mogą nastąpić już za cztery lata.

Z analizy danych PKW wynika, że w związku zakazem kandydowania na trzecią kadencję w skali całego kraju w sytuacji konieczności zmiany wójta, burmistrza lub prezydenta w 2029 r. tanie 1519 gmin, czyli 61% wszystkich jednostek. Największy odsetek takich przypadków dotyczy gmin wiejskich – aż 65% wójtów zakończy wówczas swoją drugą kadencję. W gminach miejskich i miejsko-wiejskich tych zmian będzie nieco mniej – w obu przypadkach 56% burmistrzów i prezydentów miast nie będzie mogło kontynuować sprawowanej funkcji.

To oznacza, że ponad połowa obecnych liderów lokalnych społeczności może zostać wykluczona z możliwości kandydowania, mimo że wielu z nich cieszy się dużym poparciem mieszkańców.

Dane dotyczą wyników wyborów terminowych – nie uwzględniają wyborów w toku kadencji.

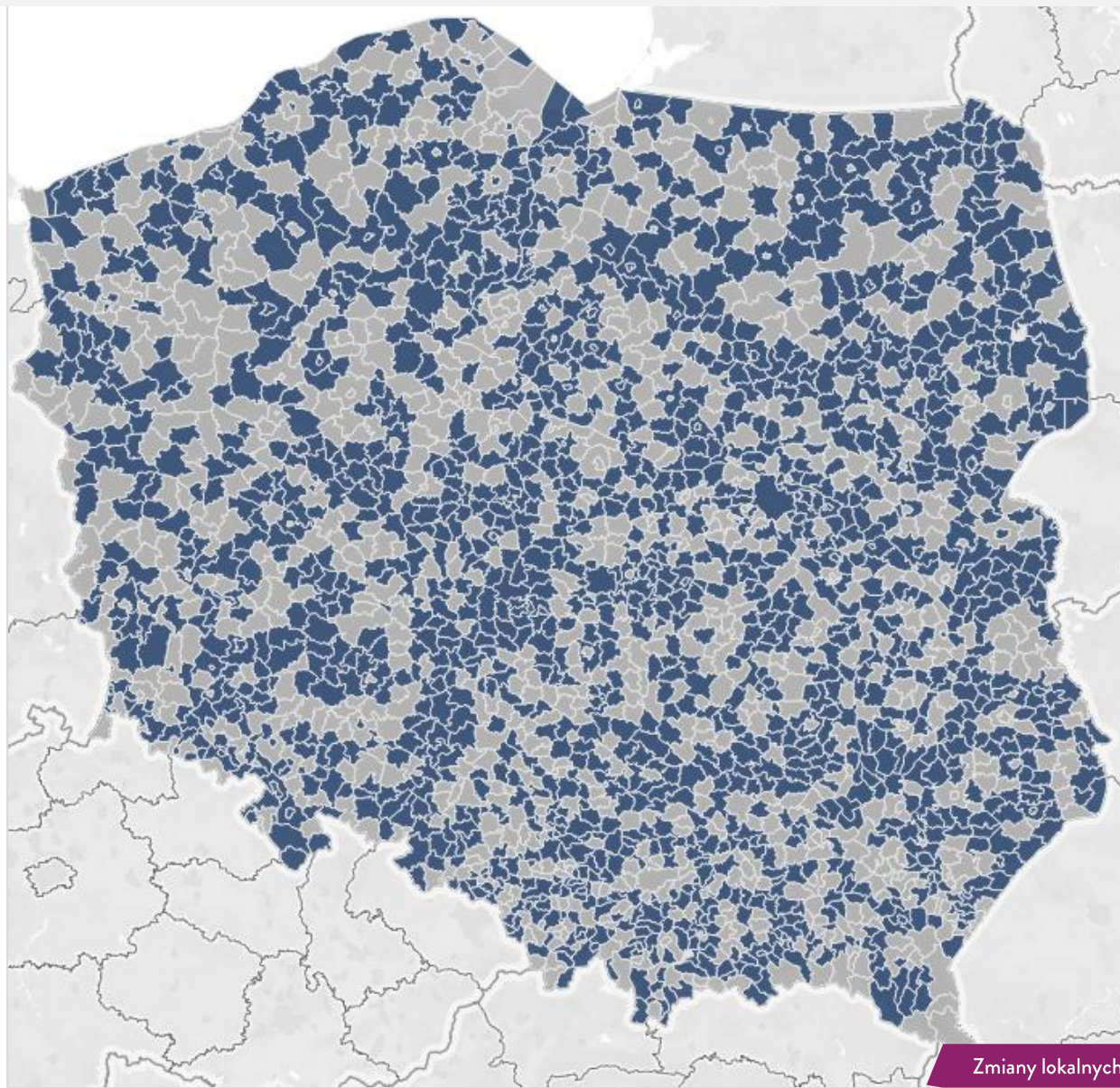

Spośród 1459 gmin wiejskich zmiana wójta będzie konieczna w 65% jednostek.

Zmiany na stanowisku burmistrza lub prezydenta będą dotyczyły 56% gmin miejskich i miejsko-wiejskich.

W 2029 ROKU MUSI NASTAPIĆ ZMIANA WŁODARZA W 1519 GMINACH

Gminy, w których wójt, burmistrz, prezydent sprawuje drugą kadencję od 2018 roku stanowią **61%** wszystkich gmin w Polsce.

Dane dotyczą wyników wyborów terminowych - nie uwzględniają wyborów w toku kadencji.

CORAZ WIĘCEJ GMIN Z TYLKO JEDNYM KANDYDATEM

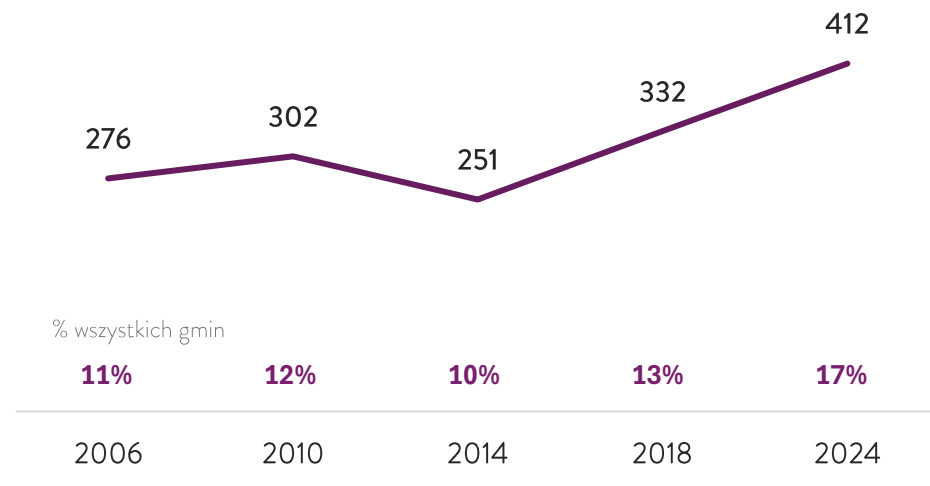
Choć wprowadzenie zasady dwukadencyjności miało na celu zwiększenie rotacji i konkurencji w wyborach samorządowych, rzeczywistość okazała się inna. Zamiast większej różnorodności kandydatów, coraz więcej gmin miało tylko jednego pretendenta do stanowiska włodarza. To rodzi pytania o skuteczność reformy – mimo dotychczasowego braku formalnych ograniczeń, w wielu miejscowościach nadal brakuje realnego wyboru.

W latach 2006–2024 systematycznie rosła liczba gmin, w których na stanowisko wójta, burmistrza lub prezydenta miasta kandydowała tylko jedna osoba. Wyjątkiem był rok 2014, kiedy odnotowano chwilowy spadek. Najwięcej takich przypadków miało miejsce w 2024 roku – aż w 412 gminach (17% wszystkich gmin). Łącznie w całym analizowanym okresie wybory bez realnej konkurencji przeprowadzono w 1573 gminach.

W sytuacji, gdy zgłoszony zostaje tylko jeden kandydat, gminna komisja wyborcza ogłasza dodatkowe wezwanie do zgłaszania kandydatur, a termin rejestracji zostaje przedłużony o pięć dni. Jeśli mimo to nie pojawią się nowi kandydaci, wybory odbywają się w formie plebiscytu – mieszkańcy głosują „za” lub „przeciw” jedynej osobie ubiegającej się o urząd. Aby kandydat został wybrany, musi uzyskać ponad połowę ważnie oddanych głosów „za”.

W przypadku braku takiego poparcia, decyzję o wyborze włodarza podejmuje rada gminy. Głosowanie odbywa się w trybie tajnym, a kandydat musi zostać zgłoszony przez co najmniej jedną trzecią członków rady i uzyskać bezwzględną większość głosów ustawowego składu rady. W całym analizowanym okresie tylko pięciokrotnie zdarzyło się, że jedyny kandydat nie uzyskał wymaganej większości głosów, a wyboru dokonała rada. Jeszcze rzadsze były sytuacje, w których nie zgłoszono żadnego kandydata – miało to miejsce tylko raz, w 2006 roku. Wówczas również zastosowano procedurę wyboru przez radę gminy.

Gminy, w których był tylko jeden kandydat na wójta, burmistrza, prezydenta miasta

W 2024 r. jeden kandydat na wójta, burmistrza lub prezydenta wystąpił w 17% gmin.

WYBORY WŁODARZY SAMORZĄDOWYCH W TOKU KADENCJI

Co do zasady wybór władz samorządowych odbywa się cyklicznie w ramach wyborów organizowanych w całej Polsce. Jednak nie wszystkie zmiany na stanowiskach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast odbywają się w ramach wyborów terminowych. W trakcie trwania kadencji zdarzają się różne sytuacje, które skutkują koniecznością przeprowadzenia nowych wyborów władz JST.

Do tego typu głosowań należą wybory przedterminowe, ponowne oraz nowe.

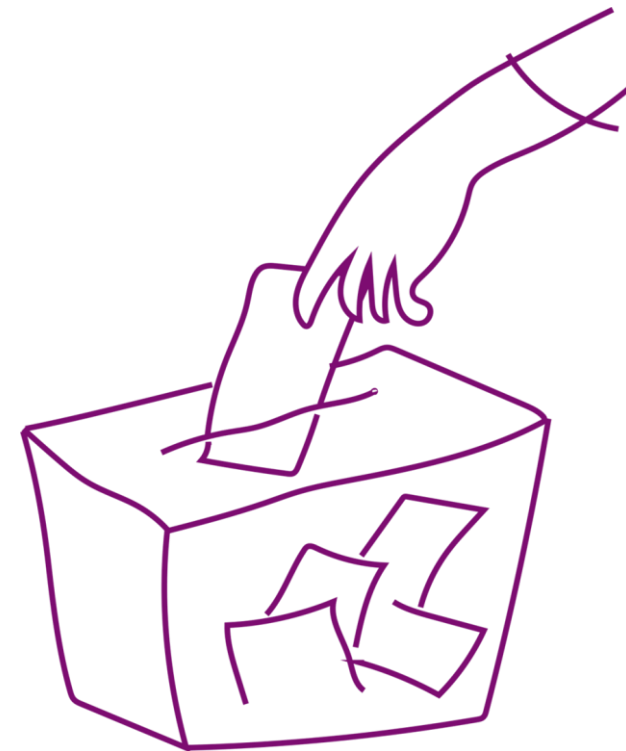
Wybory przedterminowe odbywają się, gdy:

- nastąpiła śmierć urzędującego wójta, burmistrza lub prezydenta,
- osoba sprawująca urząd złożyła rezygnację z pełnienia funkcji,
- doszło do skutecznego odwołania włodarza w wyniku referendum lokalnego,
- sąd orzekł o pozbawieniu prawa wybieralności (np. w wyniku prawomocnego wyroku karnego),
- wystąpiły inne okoliczności, uniemożliwiające dalsze sprawowanie urzędu – np. trwała niezdolność do pracy.

Wybory ponowne mają miejsce, gdy:

- sąd administracyjny unieważnił wynik wyborów, najczęściej z powodu naruszeń prawa wyborczego (np. błędów w liczeniu głosów lub uchybień proceduralnych),
- komisarz wyborczy stwierdził nieważność głosowania w części obwodów,
- wystąpiły inne poważne nieprawidłowości, które mogły wpłynąć na ostateczny wynik wyborczy.

Wybory nowe przeprowadza się w przypadku zmian administracyjnych, takich jak m.in.: zmiana statusu jednostki samorządu terytorialnego (np. nadanie gminie wiejskiej praw miejskich) lub zmiana granic JST. Celem tych wyborów jest wyłonienie nowych władz w nowo utworzonej lub zmodyfikowanej strukturze administracyjnej.

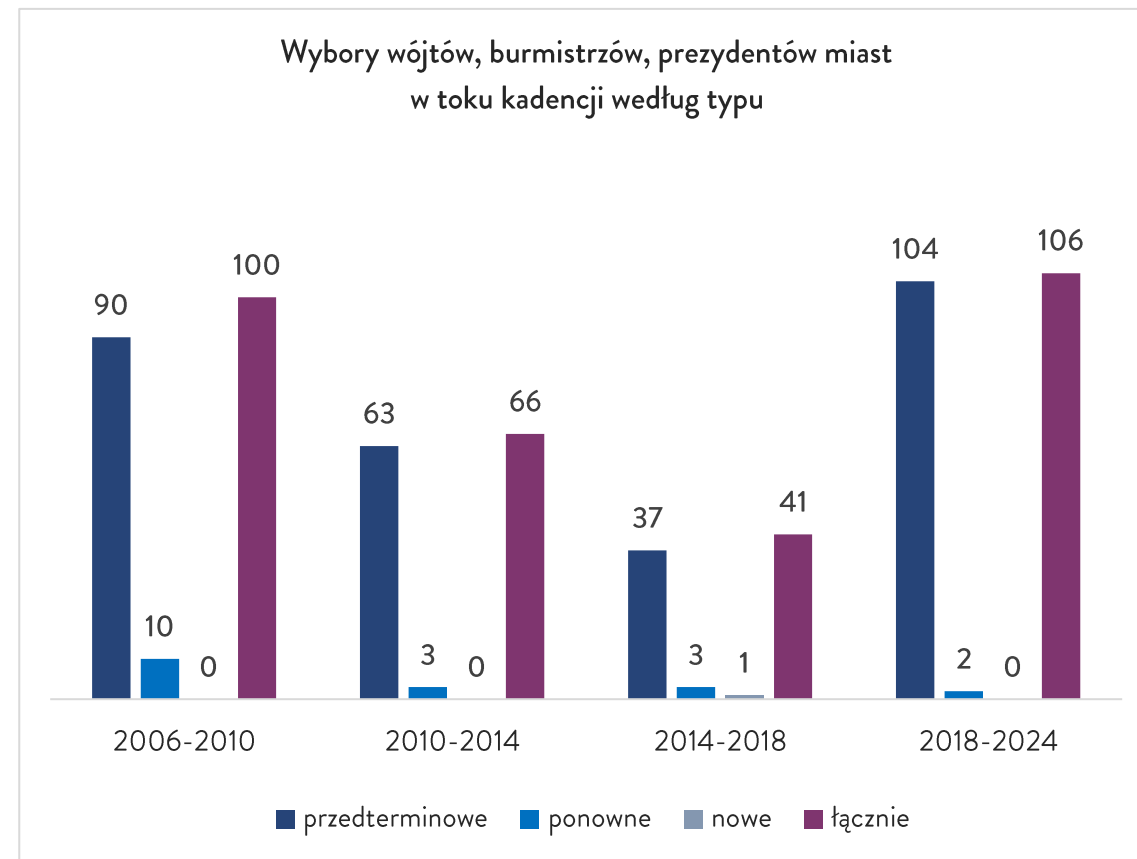

PRZEZ 18 LAT ODBYŁO SIĘ 313 DODATKOWYCH WYBORÓW WŁODARZY

W latach 2006–2024, obejmujących cztery kadencje samorządowe, w całej Polsce przeprowadzono łącznie 313 wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w trakcie trwania kadencji. Zdecydowaną większość z nich – 294 wybory – stanowiły wybory przedterminowe (94%). W tym okresie zorganizowano także 18 wyborów ponownych, w których mieszkańcy decydowali o tym, kto zostanie włodarzem gminy. Najwięcej – 10 – tego typu głosowań odbyło się w kadencji 2006–2010. Wystąpił też jeden przypadek wyborów nowych, gdy w 2015 r. w wyniku połączenia gminy Zielona Góra z miastem Zielona Góra, niezbędne było zorganizowanie wyborów nowego prezydenta miasta.

W latach 2006-2024 odbyło się łącznie **313** wyborów wójtów, burmistrzów, prezydentów miast w toku kadencji.

294 z nich to wybory przedterminowe (94%). Odbyło się też **18** wyborów ponownych i **1** nowe wybory.

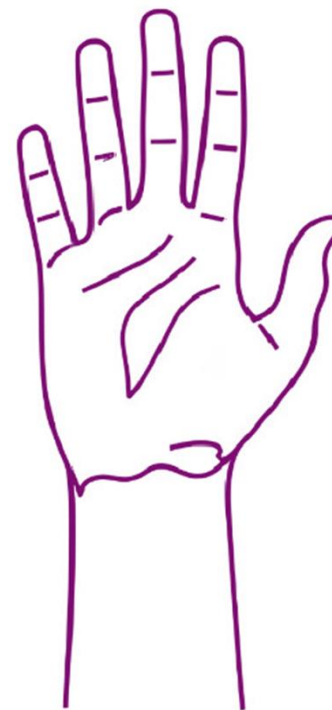

REFERENDA LOKALNE W SPRAWIE ODWOŁANIA WŁODARZA

Jednym z ekstraordynaryjnych powodów organizacji wyborów w trakcie trwania kadencji jest odwołanie włodarza JST w wyniku referendum lokalnego. Referenda lokalne dotyczące odwołania wójta, burmistrza lub prezydenta miasta są jednym z kluczowych narzędzi kontroli obywatelskiej i przejawem demokracji lokalnej. Umożliwiają społeczności lokalnej wyrażenie niezadowolenia z działań włodarza i doprowadzenie do jego zmiany.

Aby odwołać wójta, burmistrza lub prezydenta w referendum lokalnym, oprócz uzyskania większości głosów „za odwołaniem” konieczne jest, aby w głosowaniu wzięło udział minimum 3/5 liczby osób, które brały udział w wyborach tego włodarza. Tylko po spełnieniu obu warunków referendum można uznać za ważne i skuteczne. Jeśli w danej JST dojdzie do odwołania włodarza organizowane są wybory przedterminowe, a w niektórych przypadkach konieczne są także wybory ponowne (jeśli w wyborach przedterminowych pojawią się nieprawidłowości prawne lub proceduralne).

Referenda w sprawie odwołania włodarza najczęściej wynikają z zarzutów dotyczących konfliktów z radą, braku dialogu z mieszkańcami, kontrowersyjnych decyzji inwestycyjnych, nieefektywnego zarządzania, braku przejrzystości finansowej oraz przypadków nepotyzmu, korupcji czy mobbingu. Warto dodać, że w analizowanym okresie zidentyfikowano przynajmniej kilka JST, w których w trakcie trwania kadencji organizowano więcej niż jedno głosowanie w sprawie odwołania tego samego włodarza, co wskazuje na dużą determinację w dążeniu do zmiany wśród części lokalnej społeczności.

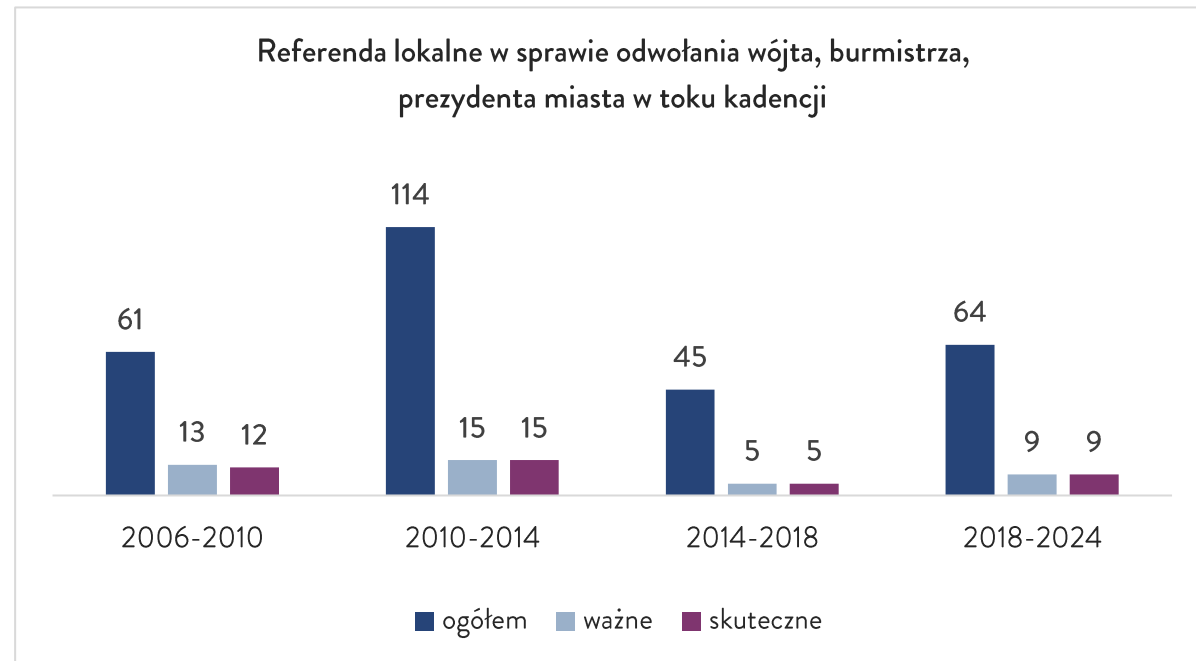
284 REFERENDA W SPRAWIE ODWOŁANIA WŁODARZY - 41 SKUTECZNE

Referenda odwoławcze, mimo że stanowią ważny element lokalnych procesów demokratycznych, w praktyce rzadko są realnym narzędziem zmiany władzy, ze względu na małe zainteresowanie mieszkańców udziałem w głosowaniach.

W latach 2006–2024 przeprowadzono w Polsce 284 referenda odwoławcze. Wymaganą frekwencję, by referendum było ważne, osiągnięto jedynie w 42 przypadkach (15%). Spośród nich 41 referendów zakończyło się skutecznym odwołaniem władcy. Jedynym przypadkiem, w którym pomimo ważności referendum władca nie został odwołany było głosowanie dotyczące prezydenta Sopotu w 2009 r.

W analizowanym okresie zdecydowana większość referendów nie była ważna z uwagi na zbyt niską frekwencję. Z drugiej strony fakt, że aż 41 z 42 ważnych referendów zakończyło się skutecznie – czyli odwołaniem władcy – wskazuje, że gdy mieszkańcy są silnie zmobilizowani (na tyle aby spełnić wymagania frekwencyjne) mają faktyczny wpływ na zmianę władzy.

W latach 2006-2024 odbyły się łącznie **284** referenda w sprawie odwołania wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

42 z nich to referenda ważne, które osiągnęły wymaganą frekwencję, w tym **41** odwołań było skutecznych.

METROPOLIE.PL

WIEMY JAK ŁĄCZYĆ